

Strategisk exportkontroll 2016 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

---

Sammanfattning

Utrikesutskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll till handlingarna. Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår alla motionsyrkanden som behandlas i betänkandet, bl.a. med hänvisning till pågående arbete.

I betänkandet finns två reservationer (V, KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2016/17:114 Strategisk exportkontroll 2016 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Tre yrkanden i två följdmotioner.

Elva yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Ny krigsmateriellagstiftning m.m.	5
Övriga yrkanden	7
Reservationer	8
1. Ny krigsmateriellagstiftning m.m., punkt 1 (V)	8
2. Ny krigsmateriellagstiftning m.m., punkt 1 (KD).....	9
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Skrivelsen.....	11
Följdmotionerna	11
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	11
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avslås av utskottet i förslagspunkt 2	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ny krigsmateriellagstiftning m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:159 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 6, 7 och 26,

2016/17:1426 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 2,

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 4,

2016/17:3664 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt

2016/17:3694 av Sofia Damm m.fl. (KD).

Reservation 1 (V)

Reservation 2 (KD)

2. Övriga yrkanden

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1089 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L),

2016/17:1426 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 1,

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 34,

2016/17:2871 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 7,

2016/17:3227 av Krister Hammarbergh (M) yrkande 2 och

2016/17:3468 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 10.

3. Skrivelse 2016/17:114

Riksdagen lägger skrivelse 2016/17:114 till handlingarna.

Stockholm den 18 maj 2017

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Karin Enström (M), Olle Thorell (S), Markus Wiechel (SD), Margareta Cederfelt (M), Pyyri Niemi (S), Pernilla Stålhammar (MP), Göran Pettersson (M), Krister Örnfjäder (S), Björn Söder (SD), Birgitta Ohlsson (L), Hans Linde (V), Sofia Damm (KD), Maria Andersson Willner (S), Sotiris Delis (M), Ola Johansson (C) och Jamal Mouneimne (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2016/17:114 Strategisk exportkontroll 2016 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden och två följdmotioner som lämnats in med anledning av skrivelsen samt motioner om strategisk exportkontroll från den allmänna motionstiden 2016/17.

Den 7 december 2016 besökte utskottet Inspektionen för strategiska produkter (ISP).

Bakgrund

Detta är 33:e gången som regeringen redogör för sin politik på exportkontrollområdet i en skrivelse till riksdagen. Den första skrivelsen om strategisk exportkontroll överlämnades 1985. Den senaste skrivelsen om strategisk exportkontroll (skr. 2015/16:114) behandlades i betänkande 2015/16:UU19.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för den svenska exportkontrollpolitiken i fråga om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2016. Skrivelsen innehåller också en redovisning av den export som har förekommit under året. Dessutom beskrivs samarbetet inom EU och i andra internationella forum i frågor som rör strategisk exportkontroll av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden.

Utskottets överväganden

Ny krigsmateriellagstiftning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om ny krigsmateriellagstiftning m.m., bl.a. med hänvisning till pågående arbete.
Jämför reservation 1 (V) och 2 (KD).

Motionerna

I partimotion 2016/17:159 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 anförs att Sverige bör införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien och verka inom EU för att unionen inför ett liknande embargo. I yrkande 7 anförs att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till nytt regelverk för svensk vapenexport senast vid årsskiftet 2017/18. I yrkande 26 anförs att Sverige bör motsätta sig alla riktlinjer eller regelverk inom EU som kan leda till att Sveriges möjlighet att reglera vapenhandeln begränsas.

I motion 2016/17:1426 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 2 anförs att regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning i enlighet med den s.k. KEX-utredningens (Krigsmaterielexportöversynskommitténs) förslag om demokratikriterium och följdleveranser samt om att lätta på yppandeförbudet för Exportkontrollrådets ledamöter.

I kommittémotion 2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 4 anförs att regeringen skyndsamt bör återkomma med en proposition med förslag till ny lagstiftning, utifrån KEX-utredningens förslag, i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. Samma yrkande anförs i kommittémotion 2016/17:3694 av Sofia Damm m.fl. (KD).

I kommittémotion 2016/17:3664 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1 anförs att Sverige bör verka inom EU för att unionen inför ett vapenembargo mot Saudiarabien. I yrkande 2 anförs att Sverige bör införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien.

Utskottets ställningstagande

Utskottet påminner ånyo om riksdagens tillkännagivande i betänkande 2010/11:UU3 om att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag till ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. Som en konsekvens av riksdagens tillkännagivande tillsattes den 1 juni 2012 en parlamentarisk kommitté för en översyn av exportkontrollen av krigsmateriel. Utskottet konstaterar att kommitténs huvudsakliga syfte var att lämna förslag om skärpning av exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater (dir. 2012:50). Utskottet konstaterar vidare

att kommittén i juni 2015 redovisade sitt slutbetänkande Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (SOU 2015:72), att kommitténs förslag har remissbehandlats och att en beredning därefter har vidtagits inom Regeringskansliet för att omhänderta kommitténs förslag och remissinstansernas synpunkter. Utskottet noterar att det av skrivelsen framgår att regeringens avsikt är att återkomma till riksdagen med en proposition under våren 2017. Utskottet noterar vidare att det i regeringens propositionsförteckning för riksmötet 2016/17 anges att en proposition om skärpt exportkontroll av krigsmateriel ska överlämnas till riksdagen i juni 2017. Utskottet noterar slutligen att det ännu inte finns någon lagrådsremiss i ärendet, enligt uppgift från Regeringskansliet. Utskottet utgår från att en proposition om skärpt exportkontroll av exportmateriel kan behandlas av riksdagen under riksmötet 2017/18. Under detta riksmöte kommer utskottet även att behandla regeringens skrivelse 2016/17:160 Riksrevisionens rapport om exportkontrollen av krigsmateriel.

När det gäller yrkandet om att Sverige bör motsätta sig alla riktlinjer eller regelverk inom EU som kan leda till att Sveriges möjlighet att reglera vapenhandeln begränsas vill utskottet anföra följande.

EU:s medlemsländer har nationella regler när det gäller krigsmaterielexport. Medlemsländerna har också i viss utsträckning valt att samordna sin exportkontrollpolitik. I en gemensam ståndpunkt från 2008 (2008/944/Gusp) återfinns bl.a. åtta kriterier som ska beaktas innan ett beslut fattas om att tillåta export av krigsmateriel till ett land. Enskilda medlemsstater kan ha egna striktare riktlinjer än de som föreskrivs i den gemensamma ståndpunkten. Det nuvarande svenska exportkontrollregelverket består av lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel samt de principer och riktlinjer för krigsmaterielexport som har beslutats av regeringen och godkänts av riksdagen. Enligt 1 § andra stycket krigsmaterielagen får krigsmateriel endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. Vid tillståndsprövningen ska även Sveriges internationella åtaganden iaktas, inbegripet rådets ovan nämnda gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel, samt kriterierna som ställs upp i FN:s vapenhandelsfördrag. Den svenska tillståndsprövningen bygger på en helhetsbedömning med utgångspunkt från regeringens riktlinjer och etablerad praxis. De internationella regelverken har mera karaktären av enskilda kriterier som ska iaktas, bedömas eller beaktas. ISP har som fristående myndighet till uppgift att självständigt pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket i dess helhet.

Frågan om ett vapenembargo mot Saudiarabien behandlades av utskottet i betänkande 2015/16:UU19. I likhet med det betänkandet hänvisar utskottet i denna fråga till det gällande exportkontrollregelverket som översiktligt beskrivs ovan. I tillägg till denna beskrivning konstaterar utskottet att ett beslut av FN:s säkerhetsråd, av EU eller av OSSE om ett vapenembargo utgör ett

ovillkorligt hinder mot svensk export enligt de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2016/17:159 (V) yrkandena 6, 7 och 26, 2016/17:1426 (KD) yrkande 2, 2016/17:3206 (KD) yrkande 4, 2016/17:3664 (V) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:3694 (KD).

Övriga yrkanden

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns förslag i motioner som bereds förenklat enligt de riktlinjer som riksdagen har slagit fast med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med promemorian Förenklad motionsbehandling under valperioden 2014–2018 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2014.

Utskottet har vid en genomgång och beredning funnit att de yrkanden som redovisas i bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott motionerna.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelse 2016/17:114 till handlingarna.

Reservationer

1. Ny krigsmateriellagstiftning m.m., punkt 1 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:159 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 6, 7 och 26 samt

2016/17:3664 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt

avslår motionerna

2016/17:1426 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 2,

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 4 och

2016/17:3694 av Sofia Damm m.fl. (KD).

Ställningstagande

Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara ett land som konsekvent står upp för mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet, fred och nedrustning. För att kunna vara en trovärdig röst på dessa områden krävs att Sverige slutar att beväpna auktoritära regimer, länder som befinner sig i krig och stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Vänsterpartiet anser att Sveriges regelverk för export av krigsmateriel behöver förändras i grunden. Vänsterpartiets mål är tydligt – vi vill se en värld i fred, utan vapen. Därför menar Vänsterpartiet att Sveriges vapenexport på sikt helt ska avvecklas.

Under 2016 har Sverige antingen exporterat vapen eller beslutat att bevilja tillstånd för framtida export av vapen till en rad länder som av organisationen Freedom House klassificeras som diktaturer eller länder med stora demokratiska brister. Behovet av en skärpt lagstiftning som förhindrar export av vapen till diktaturer är uppenbart. Det finns en bred majoritet i riksdagen och hos svenska folket för att förbjuda vapenexport till diktaturer. Regeringen har tidigare aviserat att den under våren 2017 kommer att återkomma till riksdagen med förslag på hur lagstiftningen för krigsmaterielexport till icke-demokratier kan skärpas. Vänsterpartiet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till nytt regelverk för svensk vapenexport senast vid årsskiftet 2017/18.

Produktion och utveckling av krigsmateriel är en central del av EU:s säkerhetspolitik. Starka krafter styr utvecklingen mot en gemensam politik och

upphandlingsprocess för försvarsmateriel inom unionen. Vänsterpartiet ser med stor oro på det ökade samarbetet inom krigsmaterielområdet mellan EU:s medlemsländer. Vi menar att Sveriges oberoende och militärt alliansfria utrikespolitik är hotad av denna utveckling. Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara en föregångare genom sin lagstiftning om svensk export och import av vapen och krigsmateriel. Det svenska övergripande målet måste vara att den totala vapenhandeln i världen ska minska. Sverige bör motsätta sig alla riktlinjer eller regelverk inom EU som kan leda till att vår möjlighet att reglera vapenhandeln begränsas.

Den 25 februari 2016 antog Europaparlamentet en resolution med krav på ett vapenembargo mot Saudiarabien, med anledning av landets krigföring i Jemen. Europaparlamentet menar att exporten av vapen till Saudiarabien strider mot EU:s egna regler. Parlamentets beslut innebär att EU:s höga representant för utrikes- och säkerhetsfrågor får i uppdrag att ta fram ett förslag till vapenembargo mot Saudiarabien. Beslutet är också en tydlig signal till medlemsstaterna att sluta exportera vapen till Saudiarabien. Vänsterpartiet står bakom kravet i Europaparlamentets resolution och menar att regeringen bör stödja den höga representanten att agera i enlighet med Europaparlamentets rekommendation. Vänsterpartiet anser att Sverige bör verka inom EU för att unionen inför ett vapenembargo mot Saudiarabien. Vänsterpartiet anser vidare att Sverige bör följa Nederländernas exempel och införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien. I mars 2016 beslutade Nederländerna, som en konsekvens av beslutet i Europaparlamentet, att införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien med hänvisning till både Saudiarabiens massiva bombningar av Jemen och Saudiarabiens massavrättningar.

2. Ny krigsmateriellagstiftning m.m., punkt 1 (KD)

av Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:1426 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 2,
2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 4 och
2016/17:3694 av Sofia Damm m.fl. (KD) samt
avslår motionerna
2016/17:159 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 6, 7 och 26 samt
2016/17:3664 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

För att kunna utöva sina mänskliga fri- och rättigheter krävs ett demokratiskt styrelseskick där medborgarna kan utkräva ansvar gentemot makthavarna. Därför blir det problematiskt när Sverige exporterar krigsmateriel till regimer som förtrycker sina medborgare samtidigt som vi talar om vikten av demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. Att beväpna icke-demokratier bidrar inte till fred och säkerhet i vår värld.

Alliansregeringen tillsatte en utredning i syfte att bl.a. skärpa vapenexporten till icke-demokratier. I juni 2015 presenterade utredningen Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (SOU 2015:72) sina förslag. Utredningen föreslog att ett demokratikriterium skulle införas samt ökade krav på respekt för mänskliga rättigheter bland mottagarländerna och förändringar gällande andra kriterier vid tillståndsprövningen. Även politiken för global utveckling (PGU), öppenhet och transparens behandlades i utredningen. Andra områden där utredningen föreslog ny lagstiftning och vissa ändringar i lagar och regelverk var utökade tillståndskrav och sanktioner.

Under utredningsprocessen har tre frågor stått i fokus för Kristdemokraterna: vikten av att införa ett demokratikriterium, frågan om följdleveranser, frågan om ökad öppenhet och transparens, inklusive frågan om att ledamöter i Exportkontrollrådet (EKR) ska få berätta hur de röstat vid behandlingen av exportkontrollärenden. Vi fick i utredningen igenom en tydlig skärpning så att följdleveranser inte medges per automatik utan i varje fall måste vägas mot utvecklingen avseende mänskliga rättigheter och demokrati i det aktuella mottagarlandet. Vi fick också gehör för att ledamöterna i EKR framöver ska få berätta hur de röstat, utan att lämna ut annan eventuell sekretessbelagd information. En sådan förändring är viktig för ökad insyn och ansvarsutkrävande.

Det är under all kritik att regeringen dröjt med ett nytt förslag till lagstiftning. Kristdemokraterna anser att regeringen skyndsamt bör presentera ny lagstiftning för riksdagen i enlighet med de förslag som lämnats i utredningen Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (SOU 2015:72).

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2016/17:114 Strategisk exportkontroll 2016 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Följdmotionerna

2016/17:3664 av Hans Linde m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka inom EU för att unionen inför ett vapenembargo mot Saudiarabien, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3694 av Sofia Damm m.fl. (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör presentera ny lagstiftning för riksdagen i enlighet med de förslag som lämnats i utredningen SOU 2015:72 Skärpt exportkontroll av krigsmateriel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:159 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien och verka inom EU för att unionen inför ett liknande embargo, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på nytt regelverk för svensk vapenexport senast vid årsskiftet 2017/2018 och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör motsätta sig alla riktlinjer eller regelverk inom EU som kan leda till att vår möjlighet att reglera vapenhandeln begränsas och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1089 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillägget om en skärpt krigsmateriellag för länder som befinner sig i, eller löper risk att hamna i, en väpnad konflikt inte bör ingå i propositionen om en ny krigsmateriellagstiftning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:1426 av Désirée Pethrus (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en uppdaterad lagstiftning före utgången av 2016 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning i enlighet med KEX-utredningens förslag om demokratikriterium, följdleveranser samt att lätta på yppandeförbudet för Exportkontrollrådets ledamöter och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M):

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 5.6 Ökad säkerhet genom internationella avtal och exportkontroll och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2871 av Björn Söder m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha en egen fungerande försvarsindustri och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med en proposition med förslag till ny lagstiftning, utifrån KEX-utredningens förslag, i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3227 av Krister Hammarbergh (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokratiska länders möjlighet att få tillgång till försvarsmateriel för att försvara sitt folk och territorium mot angripare och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3468 av Roger Haddad m.fl. (L):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krigsmateriellagen och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avslås av utskottet i förslagspunkt 2

Övriga yrkanden

Motion	Motionär	Yrkande
2016/17:1089	Birgitta Ohlsson m.fl. (L)	
2016/17:1426	Désirée Pethrus (KD)	1
2016/17:2768	Karin Enström m.fl. (M)	34
2016/17:2871	Björn Söder m.fl. (SD)	7
2016/17:3227	Krister Hammarberg (M)	2
2016/17:3468	Roger Haddad m.fl. (L)	10